

POSTANOWIENIE

25 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 25 listopada 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa R.Z., H.Z. i E.Z.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, ewentualnie o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 31 sierpnia 2023 r., I ACa 251/23,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) obciąża stronę pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które –

zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 31 sierpnia 2023 r. (sygn. akt I ACa 251/23), pełnomocnik pozwanego – Banku spółki akcyjnej w W. – oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., tj. ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz istnienie potrzeby wykładni przepisów prawa, tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c.

Odnosząc się do przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazanych przez skarżącego we wniosku, Sąd Najwyższy stwierdza, że żadna z nich nie została wykazana w sposób uzasadniający uwzględnienie wniosku na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 1 k.p.c.

Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., skarżący powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, i z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14). W świetle ugruntowanego orzecznictwa zagadnienie prawne jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12 oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16). Kwestia taka powinna spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. - zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13 oraz z 14 września 2012 r., I

UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15 oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym stosowania prawa. W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania (pytań) do Sądu Najwyższego. Konieczne jest również zaproponowanie możliwych (odmiennych) odpowiedzi na postawione pytanie. Ograniczenie się do sformułowania pytania, wymagającego zdaniem skarżącego udzielenia odpowiedzi, nie wypełnia zatem dyspozycji wskazanego przepisu. (zob. m.in. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2011 r., II PK 183/11, z 20 grudnia 2011 r., II PK 207/11, z 9 stycznia 2017 r., II CSK 423/16 oraz z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18). Wskazuje się na konieczność wskazania na występujące rozbieżności interpretacyjne przy rozstrzyganiu przedstawionego zagadnienia prawnego w orzecznictwie lub nauce prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17, z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, oraz z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17).

Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jej spełnienie wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu tej wykładni, podania, na czym polegają wątpliwości związane z rozumieniem przepisu oraz przedstawienia argumentacji przemawiającej za tym, że mają one rzeczywisty i poważny charakter, nie należą zaś do zwykłych wątpliwości związanych z procesem stosowania prawa. Wymagane jest także wykazanie, że treść i znaczenie przepisu nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest także wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07 oraz z 14 grudnia 2023 r., I CSK

6110/22). Należy podkreślić, że wątpliwości wskazane przez skarżącego muszą istnieć nadal w chwili orzekania w przedmiocie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Argumentacja dotycząca rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga przytoczenia przykładów orzeczeń, które wskazują na rzeczywistą rozbieżność w wykładni przepisów, występującą również w chwili orzekania w przedmiocie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2024 r., I CSK 1225/23).

Ogólnie należy podkreślić, że problemy prawne ujęte w zagadnieniach prawnych dostrzegane przez skarżącego nie mają cech nowości wymaganej od istotnego zagadnienia prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Kwestie te były przedmiotem wielokrotnych wypowiedzi Sądu Najwyższego w orzeczeniach wydanych, często w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych, nie tylko na etapie wstępnej oceny. Wszystkie te zagadnienia zostały omówione i rozstrzygnięte w orzecznictwie sądowym, które często zapadało już po wniesieniu skargi kasacyjnej, ponieważ dotyczą one starszych spraw. W międzyczasie ukształtowało się orzecznictwo dotyczące tych problemów i w świetle obecnych orzeczeń, skarga jest nieaktualna, co uniemożliwia jej przyjęcie do rozpoznania. Podobnie należy ocenić przytoczone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości co do wykładni przepisów prawa.

Skarżący wskazał na konieczność wyjaśnienia czy dla oceny możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego zgodnie z prawem krajowym, należy brać pod uwagę stan prawny z dnia zawarcia umowy, z dnia powstania sporu czy z dnia orzekania. Zagadnienie to nie spełnia wymogu istotności w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., albowiem zostało wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym zarówno ocena niedozwolonego charakteru postanowienia, jak i konsekwencje wynikające z jego eliminacji, wymagają odniesienia do chwili zawarcia umowy. Zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 2), kwalifikacja postanowienia jako abuzywnego dokonywana jest na podstawie jego treści w kontekście stosunku prawnego

ustalonego w momencie zawarcia umowy. Sankcja określona w art. 385¹ § 1 k.c. wywołuje skutek *ex tunc*, co oznacza, że postanowienie niedozwolone nie wywołuje skutków od chwili jego inkorporacji do treści kontraktu. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56), przyjęto, iż eliminacja postanowienia abuzywnego może prowadzić do bezskuteczności całej umowy, jeżeli nie są spełnione przesłanki jej dalszego obowiązywania, w tym brak możliwości zastosowania regulacji zastępczej oraz brak wyrażonej w sposób świadomy i swobodny zgody konsumenta na związanie postanowieniem niedozwolonym. W konsekwencji, skoro bezskuteczność danego warunku działa od chwili zawarcia umowy, to także wykonalność umowy po jego usunięciu należy oceniać według stanu prawnego obowiązującego w tej samej chwili (zob. też m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2025 r., I CSK 602/24).

Jako kolejne zagadnienie wskazano, czy jeżeli bez abuzywnego postanowienia umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, to dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną, o ile tylko zastosowanie środków krajowych zapewnia doprowadzenie do sytuacji jaka miałyby miejsce, gdyby umowa nie zawierała tego abuzywnego postanowienia. Również to zagadnienie zostało szczegółowo wyjaśnione w orzecznictwie. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (zasady prawnej) z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56) wskazano, nawiązując do wcześniejszego orzecznictwa, w tym orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. w szczególności wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18), że zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) innym sposobem określenia kursu waluty obcej wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia; 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących w czasie sporu lub możliwych

wówczas do przewidzenia, z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie; 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyeliminowane niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy w mocy; jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy”. Tymczasem przedstawione we wniosku rozważania skarżącego dotyczące możliwości substytucji nieuczciwych klauzul kursowych odwołaniem do kursu średniego Narodowego Banku Polskiego nie uwzględniają koniecznego warunku tego rodzaju zastąpienia, zgodnie z którym – w świetle powołanego utrwalonego orzecznictwa – wchodzi ono w rachubę tylko wtedy, gdyby jego brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta.

Kolejne zagadnienie dotyczy oceny czy przy unieważnieniu umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej z powodu abuzywniej klauzuli kursowej należy brać pod uwagę tylko oświadczenie kredytobiorcy, czy także zgodność rozstrzygnięcia z celem Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29, dalej: „Dyrektywa 93/13”). To zagadnienie zostało wadliwie sformułowane. W orzecznictwie TSUE nie budzi wątpliwości, że niedozwolony charakter postanowień umownych może prowadzić do stwierdzenia nieważności umowy. Tak będzie zwłaszcza w razie abuzywności klauzul waloryzacyjnych zawartych w umowie kredytu, gdyż doprowadziłoby to nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty (zob. wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, ECLI:EU:C:2019:819, wyrok TSUE z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai

przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., ECLI:EU:C:2019:207). W orzecznictwie TSUE przyjmuje się również, że skoro warunkiem nieuczciwym jest warunek dotyczący ustalenia ostatecznej kwoty kredytu w walucie obcej, sąd uznaje za określający główny przedmiot umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13, to utrzymanie rozpatrywanej umowy kredytu w mocy po usunięciu tego warunku nie wydaje się prawnie możliwe i to niezależnie od nieuczciwego charakteru innych warunków, takich jak te określające sposób przeliczania waluty na potrzeby spłaty (zob. postanowienie TSUE z 30 maja 2024 r., C-325/23, JF i OP przeciwko Deutsche Bank Polska S.A., ECLI:EU:C:2024:453). Z tej perspektywy nie budzi wątpliwości, że nieważność umowy nie jest sprzeczna z celem Dyrektywy 93/13. Jednocześnie nie można przyjąć, że podstawą dla stwierdzenia nieważności przez Sąd drugiej instancji było samo oświadczenie kredytobiorcy.

Skarżący domagał się wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w kontekście rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczących umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego. Kluczowe pytanie dotyczy tego, czy w przypadku uznania jednostronnego ustalania kursu franka szwajcarskiego przez bank za naruszające interesy konsumenta, abuzywność obejmuje wyłącznie klauzulę kursową, czy też wszystkie postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, w tym klauzulę ryzyka walutowego. W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że klauzula ryzyka walutowego i klauzula kursowa określająca przeliczenie zobowiązań stron (w ramach przyjętego w umowie mechanizmu waloryzacji), są ze sobą ściśle powiązane. Ma to istotne znaczenie z perspektywy oceny, czy określają one główne świadczenia stron, czy zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a także w kontekście możliwości utrzymania umowy w mocy. Rozszczępienie tych klauzul jest zabiegiem sztucznym, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula kursowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającego z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i dalsze powołane tam orzecznictwo).

Skarżący wskazuje na wątpliwość czy na etapie oceny możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego dopuszczalne jest ustalenie treści umowy na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 56 k.c. w zw. z art. 41 ustawy - Prawo wekslowe, art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c., lub art. 56 k.c. w zw. z innymi przepisami, które wskazują, że wartość waluty obcej określa się według kursu średniego NBP. W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego próby uzupełniania powstałej luki przepisami art. 358 § 2 k.c., art. 41 Prawa wekslowego czy art. 65 k.c. zostały jednoznacznie odrzucone. W szczególności wskazano, że art. 358 § 2 k.c. dotyczy zobowiązań wyrażonych w walucie obcej, podczas gdy w przypadku kredytu indeksowanego waluta ta pełni jedynie funkcję miernika wartości. Odnośnie do art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 stycznia 2009 r., wprowadzonym ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe (Dz.U. z 2008 r. Nr 228, poz. 1506), wskazać należy, że w związku ze zniesieniem obowiązującej wcześniej zasady walutowości przepis ten umożliwił wyrażanie zobowiązań pieniężnych w walutach obcych. Jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że art. 358 § 2 k.c. nie znajduje zastosowania do kredytów indeksowanych, w których waluta obca pełni wyłącznie funkcję przeliczeniową. W konsekwencji, przepis ten nie może stanowić podstawy do uzupełniania luki powstałej po eliminacji abuzywnego mechanizmu przeliczeniowego w tego rodzaju umowach. Z kolei art. 41 Prawa wekslowego, na który powołuje się skarżący, odnosi się wyłącznie do przeliczeń sumy wekslowej w dniu płatności i nie reguluje mechanizmu ustalania kursu waluty w umowach kredytowych. Tym samym, przepis ten nie może stanowić podstawy do uzupełniania luki po klauzuli abuzywnej w tego rodzaju stosunku umownym (zob. powołane wyżej wyroki Sądu Najwyższego oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 15 maja 2025 r., I CSK 3415/23). Również w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w szczególności w wyrokach z 3 października 2019 r., C-260/18, oraz z 16 marca 2023 r., C-6/22, podkreślono, że art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 sprzeciwia się uzupełnianiu luk w umowie wyłącznie na podstawie przepisów ogólnych, zasad słuszności lub zwyczajów, które nie mają charakteru dyspozytywnego. Niedopuszczalne jest

również „naprawianie” klauzul abuzywnych poprzez ich wykładnię lub modyfikację, nawet jeżeli miałyby to służyć zachowaniu równowagi kontraktowej.

W świetle powyższego Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżący nie wykazał, aby w dacie orzekania w przedmiocie przedsądu istniała potrzeba ponownego odniesienia się do wskazanych przepisów oraz poruszonej problematyki. Argumenty zawarte we wniosku, zestawione z motywami zaskarżonego wyroku oraz uwzględniając aktualny dorobek orzeczniczy Sądu Najwyższego, nie wskazują na konieczność kolejnej wypowiedzi w objętej nim materii – z uwzględnieniem publicznoprawnego charakteru skargi kasacyjnej oraz jej funkcji wykraczającej poza ochronę interesu indywidualnego.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowny wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., obciążając nimi na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. stronę pozwaną, która przegrała sprawę w postępowaniu kasacyjnym.

Dariusz Dończyk

(A.G.)

[a.ł]